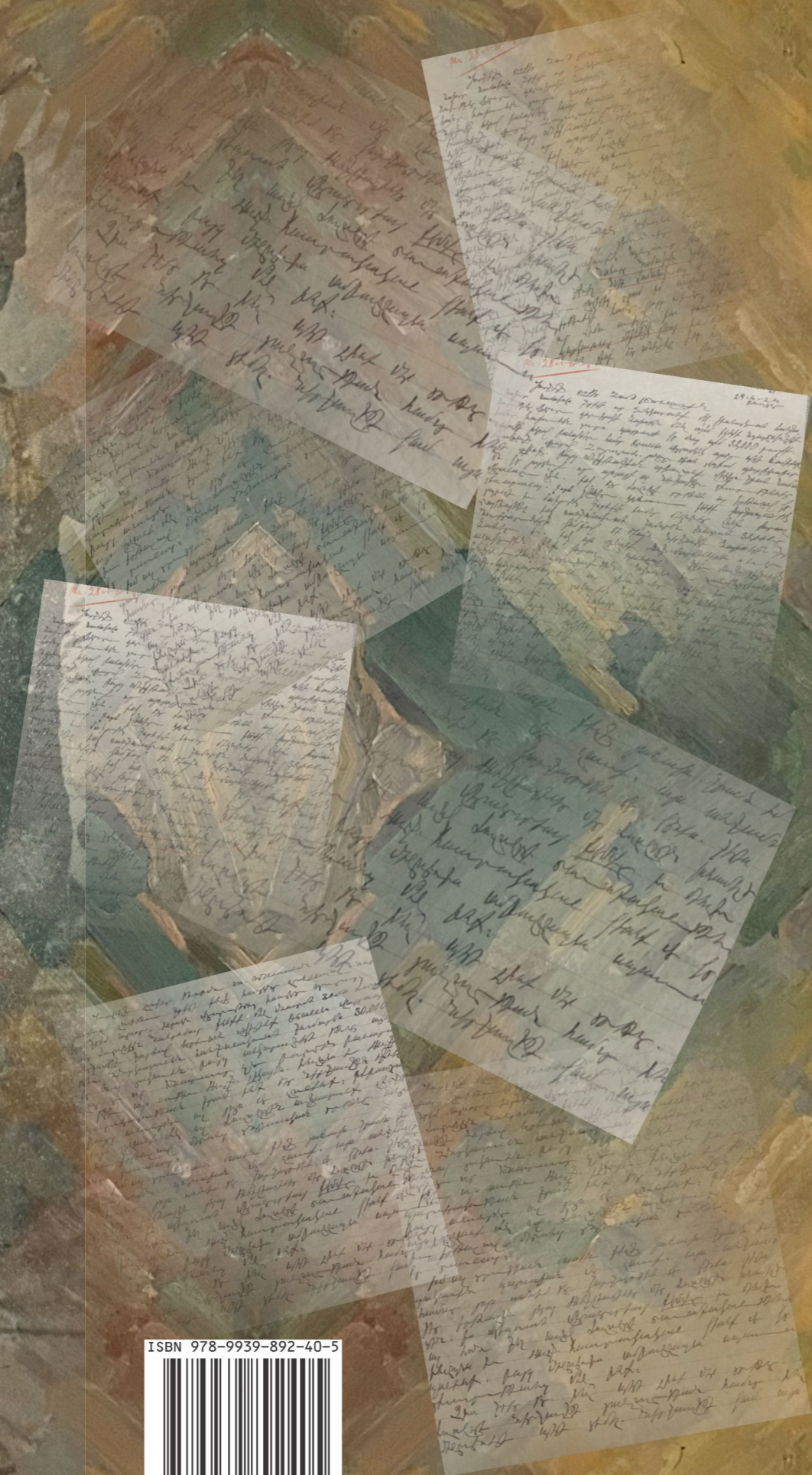

ՄԵՂԱ ՏԱՃԱՏ ՕՉԱՆԵԱՆ

ISBN 978-9939-892-40-5

9 789939 892405

ԼԵՒՈՆ ԳԱԲՐԻԷԼ ՇԱՂՈՅԵԱՆ
(1887 – 1974)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՄԵՂԱ ՏԱՃԱՏ ՕՉԱՆԵԱՆ

ԼԵՒՈՆ ԳԱԲՐԻԷԼ ՇԱՂՈՅԵԱՆ

(1887 – 1974)

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔ. ԱՇԿԵԱՆ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ
249

ARCH. MESROB ASHJIAN
BOOK SERIES
249

ԵՐԵՒԱՆ
ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ
2024

ՀՏԴ 94(479.25)

ԳՄԴ 63.3(5Հ)

Օ-451

Տպագրուում է ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ

Գիտական խմբագիր՝ Մահակեան Ռուբեն, պ.գ.դ.
Գրախօսներ՝ Խուդինեան Գեորգ, պ.գ.դ.
Սարգսեան Սուրեն, պ.գ.դ.

ՕՀԱՆԵԱՆ ՄԵՂԱ ՏԱՃԱՏ

Օ-451 **Լեւոն Գաբրիել Շաղոյեան (1887 – 1974) / Մ. Տ. Օհանեան.- Եր.: ՀՀ ԳԱԱ**
պատմության ինստիտուտ, 2024.- 257 էջ:

Մենագրութիւնը XX դարու, հայ ազգային ազատագրական պայքարին նուիրուած ամենապայծառ հերոսներէն մէկուն՝ Լեւոն Գաբրիել Շաղոյեանի կեանքի եւ գործունէութեան մասին է, որուն ժողովուրդը մեծարած է «փաշա» պատուանունով եւ, որուն հերոսական ազգանուէր գործունէութիւնը աւա՛ղ յայտնի է շատ քիչերուն:

Լեւոն Շաղոյեանին նուիրուած այս աշխատութիւնը կ'ընդգրկէ իր գործունէութիւնը Վասպուրականի մէջ (1908–1918 թթ.), ծաւալած ազգային ազատագրական, ֆէտայական պայքարի իր մասնակցութիւնը, վարած ինքնապաշտպանական մարտերը եւ այլն: Իսկ գործունէութեան երկրորդ շրջանը կը սկսի Վան-Վասպուրականէն նահանջող ժողովուրդին՝ Պարսկաստան եւ այնուհետեւ Իրաք հանգրուանելէն ետք (1918 թուականէն սկսեալ մինչեւ 1930-ական թուականները):

Հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարի ներկայացուցիչներէն վերջին *Մոհիկանը* աչքերը կը փակէ Պաղտատի մէջ, հայրենիքէն հեռու, հայեացքը միշտ յառած իր այնքան պաշտած հայրենի լեռներուն՝ Սիփանին, Գրգուռին ու Արսուսին եւ տակաւին ասոնցմէ անդին՝ յաւերժական Արարատին:

Աշխատութիւնը նախատեսուած է պատմաբաններուն եւ ընթերցող լայն հասարակայնութեան համար:

ՀՏԴ 94(479.25)

ԳՄԴ 63.3(5Հ)

ISBN 978-9939-892-40-5

© ՀՀ ԳԱԱ Պատմության ինստիտուտ, 2024

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ	5
ԱՌԱՋԻՆ ԳԼՈՒԽ	14
ԼԵՒՈՆ ՇԱՂՈՅԵԱՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՄԷՋ	
Ա.- Լեւոն Շաղոյեանի կեանքն ու ազատագրական գործունէութեան սկզբնաւորումը	14
Բ.- Լեւոն Շաղոյեանը Աթանանցի եւ Փեսանդաշտի ինքնապաշտպանական մարտերուն ղեկավար	32
ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ	50
ԼԵՒՈՆ ՇԱՂՈՅԵԱՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՄԷՋ (1915 ԱՇՈՒՆ-1917 ԹԹ.)	
Լեւոն Շաղոյեանի մասնակցութիւնը Վասպուրականի Վերաշինութեան	
- Բնակչութեան անվտանգութեան ապահովում	
ԵՐՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ	63
ՎԱՆԻ ՀՍՅՎԱԿԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ԵՒ ՀԻՄՆՈՒՄԸ (1918 ՅՈՒՆՈՒԱՐ - 1918 ՄԱՐՏԻ 21)	
1- Վանի հայկական իշխանութեան կազմակերպումը	
2- Լեւոն Շաղոյեանի մասնակցութիւնը Վանի վերջին կռիւներուն, վերջնական նահանջ եւ տարագրութիւն (1918 թ.)	70
ՉՈՐՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ	79
ՎԱՆ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ «ՆԱՀԱՆՋ ԲԻՒՐՈՑ»Ը -1918 Թ.	
Ա- Ատրպատականի հերոսամարտը Վանի ուժերուն մասնակցութեամբ	79
Բ- Հայկական գունդ (Պարսկաստան/Իրաք) Լեւոն Շաղոյեանի հրամանատարութեամբ	118

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ	127
ԻՐԱՔԻ ՀԱՅ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆԱՅ ԿՈՄԻՏԷԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ԼԵՒՈՆ ՇԱՂՈՅԵԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ	
1- Պաքուբայի եւ Նահր Օմարի գաղթակայանները (Ընդհանուր ակնարկ)	127
2- Հայրենադարձութիւնը 1920-ական թուականներուն եւ Լեւոն Շաղոյեանի ջանքերը կազմակերպելու եւ զայն աւարտին հասցնելու	137
ՎԵՅՅԵՐՈՐԴ ԳԼՈՒԽ	153
ԼԵՒՈՆ ՇԱՂՈՅԵԱՆԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ	
1- Ազգային - հասարակական	
2- Հայկական Հարեգք եւ յարակից գիւղերուն հիմնադրումը	153
ՎԵՐՋԱԲԱՆ	175
ԵՐԳԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ	177
SUMMARY	178
الخلاصة	182
ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ	184
ԱՐԽԻՒԱՅԻՆ ՆԻԹԵՐ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ	238
ԱՆՈՒԱՆԱՑԱՆԿ	244